

Mellomstore byområder

Fagseminar om Nasjonal transportplan 2022-2033

Gardermoen 31. mai 2018

Oppdrag

Strategi for hvordan transportetatene skal jobbe med mindre byområdene som ikke er aktuelle for byvekstavtaler

Avgrenset til byområder som er aktuelle for bypakker

- Lokale initiativ er med på å avgjøre hvilke byområder som omfattes
- Uavhengig av statlige veg-/baneprosjekter har staten en rolle i bompengeproposisjoner
- Tverretatlig utredning: Statens rolle i disse byene? Endringer i forhold til i dag?

Innspill til bystrategi skal leveres 15. oktober.

Arbeidsgruppe bestående av transportetatene og representanter fra KS:

- Natasa Zivkovic og Kirsten Hegsvold fra Jernbanedirektoratet
- Bente Fuglseth, Silje Hjelle Strand og Malin Bismo Lerudsmoen fra Statens vegvesen
- Eli N Ruud-Olsen fra Innlandet (Hedmark og Oppland fylkeskommune)
- Niklas Cederby fra Vestfold fylkeskommune

Tredelt byfokus

1. Byområdene som er aktuelle for byvekstavtaler

- Vil fortsatt ha hovedprioritet
- Viktige spørsmål i tverretatlig utredning: areal, samordning av reisetilbudet, vurdering av andre ambisjoner

2. Byområdene som er aktuelle for bypakker

- Uavhengig av statlige veg-/baneprosjekter har Statens vegvesen en rolle i bompengeproposisjoner
- Tverretatlig utredning: Statens rolle i disse byene? Endringer i forhold til i dag?

3. Mindre byområder

- Utredning i Statens vegvesen: Mer enhetlig fremgangsmåte for bruk av programområdemidlene?

Bompengeprosjekter i Norge

● Bompengeskilting på vegger

● Bypakker (bomringer i byer)

● Bompengeskilting på ferjer

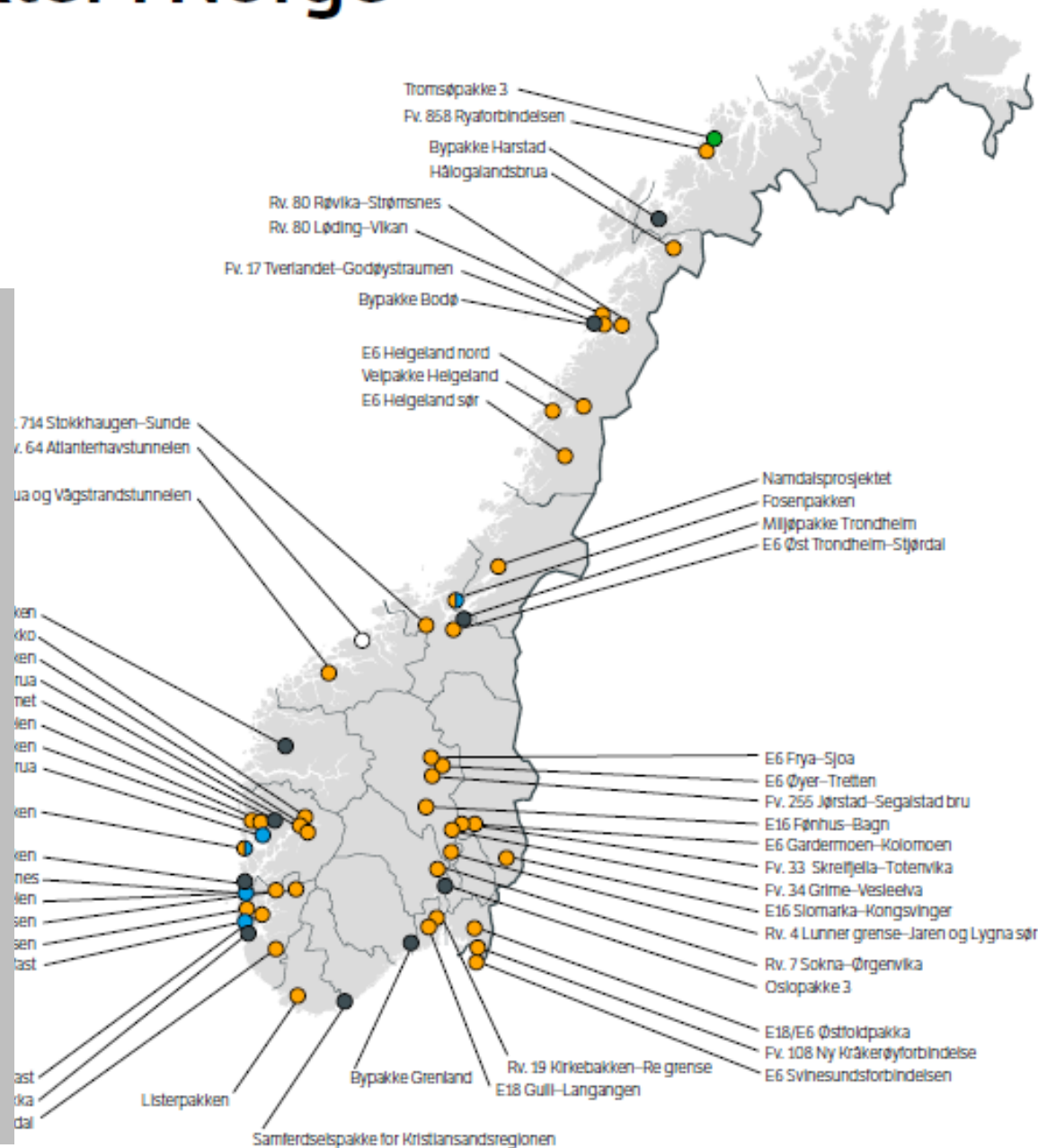
● Lokale bypakker (bomringer i byer):

○ Man

Mellomstore byområder som har bypakker (bomringer i byer):
 Bypakke Harstad
 Bypakke Bodø
 Førdepakken
 Haugalandpakken

I prosess:

Tønsberg (planfasen)
 Ålesund (prinsippvedtak)
 Molde (midler i HP)
 Kristiansund (midler i HP)
 Hammerfest (prinsippvedtak)
 Narvik (prinsippvedtak)
 Sør-Varanger (prinsippvedtak)
 Mjøsbyen (nevnt i HP)
 Hønefoss (nevnt i HP)
 Farsund (nevnt i HP)
 Moss
 Arendal

Gruppens bidrag til bystrategi

Deloppgaver	Metode
Hva kjennetegner mellomstore byområder? <ul style="list-style-type: none"> • Reisevaner, lokale mål og planer • Forventet befolkningsutvikling og trafikkvekst • Hvilke trender vil påvirke de mellomstore byområdene • Utfordringsbilde: Transport, klima og miljø, arealutvikling, folkehelse	Eksisterende litteratur Samling med kommuner og fylkeskommuner 1. mars
Muligheter i de mellomstore byene <ul style="list-style-type: none"> • Potensialet for overgang fra bil til henholdsvis gange, sykkel og/eller kollektivtransport • Aktuelle virkemidler • Relevansen av nullvekstmål i mellomstore byområder	RVU-analyser ++ (konsulentoppdrag)
Strategi for transportetatenes arbeid i byområder som ikke er aktuelle for byvekstavtaler <ul style="list-style-type: none"> • Mål og ambisjoner • Prinsipper for bypakker i mellomstore byområder • Virkemidler/Areal og transportutvikling • Samarbeid mellom aktører • Eventuell utvidelse av byvekstavtaleordningen?	Intervju med aktuelle personer som har erfaring med bypakkearbeid Workshop ++

Noen relevante kjennetegn og utfordringer/muligheter

- Bilavhengige strukturer -> **høy bilandel**, også på korte turer
- **Spredt arealstruktur** -> utfordrende å utvikle et kollektivtransporttilbud som har høy nok kvalitet til å konkurrere med biltrafikken
- Ikke like tydelige problemer med kø og lokal luftforurensing -> mer utfordrende å gjennomføre trafikkreduserende tiltak?
- Korte avstander i byområdet og **mer plass** -> større muligheter for å utvikle helhetlige gang- og sykkelanlegg?
- Færre innbyggere -> **mindre ressurser** og muligheter til opprustning av sentrum -> sårbart for **konkurransen fra kjøpesentre og nabobyer**
- Felles bo og arbeidsmarked mellom **flere likeverdige byer med korte avstander** -> konkurranse mellom byområdene, potensiale for kollektivtransport mellom byområdene
- **Press på etablering langs riksveg** påvirker sentrumsområdenes utvikling
- I by-/bompengepakker: Vegprosjektet utgjør stor del av pakken

Framtidsbilde

- Befolkningsvekst og bilbasert struktur -> økende kapasitetsutfordringer, luftkvalitet, folkehelse
- Mulighet til å motvirke dette ved å bygge opp under gode virkemidler som gir levende, miljøvennlig byer som er tilgjengelige for alle

	2016	2040	Prosent vekst
De ni aktuelle for byvekstavtaler	2 772 212	3 505 612	26 %
Mellomstore byområder*	678 674	828 800	22 %
Landet for øvrig	1 763 099	1 997 033	13 %
Sum	5 213 985	6 331 445	21 %
Andel bosatt i de ni største	53 %	55 %	
Andel bosatt i de mellomstore	13 %	13 %	

Kilde: SSB (Befolkningsframskriving med alternativ MMMM)

*Ålesund, Tønsberg, Moss, Haugesund, Sandefjord, Arendal, Bodø, Hamar, Halden, Larvik, Askøy, Harstad, Molde, Lillehammer, Horten, Gjøvik (byområder med tettsted over 20.000)

Innspill fra byområdene

fra Samling om transport og miljøutfordringer i mellomstore byer 1. mars

- Ønsker **byvekstavgift**. Ikke nødvendigvis en kopi av byvekstavgiftene slik de er i dag.
- Ønsker **forpliktelser** som gir retning
- Forpliktelser som inneholder konsekvenser av å si ja til feil bypolitikk (eks. tilrettelegge for næringsarealer utenfor sentrum)
- **Nullvekstmålet** – ser det som viktig for å oppnå attraktive byer.
- **Støtte til** å ta upopulære beslutninger
- **Gulrot**
- Virkemidler som retter seg mot transformasjon og ikke kun investeringer i transportinfrastruktur
- Støtte til å gjennomføre **arealplaner**.
- Se planer i sammenheng (eks. KVVU og kommunedelplan)

	Byvekstavtale	By-/bompengepakker
Styringsmodell	<ul style="list-style-type: none"> • Krav om styringsgruppe der staten er leder • Portefølgestyring 	<p>Tydligere statlig styring og krav om portefølgestyring</p> <p>Styringsgruppa skal som hovedregel portefølgjestyres og basere seg på mål- og resultatstyring (ikke krav)</p>
Statlig finansiering	<ul style="list-style-type: none"> • Belønningsmidler • Midler til kollektiv, gang- og sykkeltiltak langs riksveg • Midler til stasjons- og knutepunktutvikling • Finansiering av fylkeskommunale kollektivprosjekter (50/50) i de fire største. 	<p>Større statlig finansiering</p> <p>Større statlig finansiering av kollektive tiltak langs riksveg.</p>
Virkemidler	<ul style="list-style-type: none"> • Investerings tiltak på veg • Arealplanlegging og parkering • Knutepunktutvikling • Drift av kollektivtransport 	<p>Sterkere krav innen areal og restriktive tiltak</p> <p>Større krav til arealplanlegging og restriktive tiltak innen arealplanlegging og parkering.</p>
Mål	<ul style="list-style-type: none"> • Nullvekstmålet • Bidra til å sikre bedre framkommelighet totalt sett ved å tilrettelegge for attraktive alternativer til private bil og en mer effektiv arealbruk og mer attraktive bysentre. 	<p>Nullvekstmålet er et absolutt krav</p> <p>Nullvekstmålet er et absolutt krav som betyr framkommelighetsmålingen på vegnettet.</p>
Måloppfølging	<ul style="list-style-type: none"> • Avtalte indikatorer byindeks, RVU, areal ++ 	<p>Omfattende måloppfølging</p>
Grunnlag	<ul style="list-style-type: none"> • KVU, KS1, Byutredning eller tilsvarende 	<p>Byutredninger eller tilsvarende som synliggjør virkemiddelpakker for å oppnå nullvekst</p>

Noen refleksjoner i gruppa så langt

- Det kan være hensiktsmessig å sette noen felles mål og ambisjoner som gir retning for arbeidet i mellomstore byområder
- Prinsipper for bypakker i mindre byområder: Hvilket handlingsrom er det i dag? Hva mangler?
  - Forpliktende samarbeidsavtaler om virkemidler og tiltak mellom stat, fylkeskommune og kommune i de mellomstore byområdene
  - Byutredningene er nyttig for å synliggjøre hvilke virkemiddel som nytter i de enkelte byområdene.
  - Virkemidler som retter seg mot transformasjon og ikke kun investeringer i transportinfrastruktur
  - Areal er essensielt
  - Nullvekstmålet gir tydelig retning

Innspill fra fylkeskommunenes representanter

- Klima- og miljøutfordringer også i mellomstore byer => må bidra til å nå nasjonale og regionale mål
- Historisk sett spredt boligbygging – i alle fall i Innlandet => fører i stor grad til bruk av privatbil, vanskelig å oppnå effektiv og rasjonell kollektivtrafikk til alle
- Bypakke i mellomstore byer => forventninger om statlige midler ut over riksvegmidler => en tilpasset byvekstavtale for mellomstore byer
- En bypakke må ha fokus på arealutvikling som kan bygge opp under klimamålene => må inneholde «gulrøtter» og gi støtte til å ta upopulære beslutninger
- Kan være kontroversielt med bompenger, men vedtas for å få løst store trafikkutfordringer

Spørsmål

- Hva i byvekstavtalene er nyttig også for mellomstore byer? Erfaringer/Eksempel vi bør ta med oss i våre vurderinger?
- Er det noe som ikke er aktuelt for mellomstore byområder?
- Hvordan få til gode samarbeid mellom stat, fylke og kommune i mellomstore byer?
- Hva finnes av lokale virkemidler, og hvor eventuelt stopper det?
- Hvilken rolle skal staten ha i mellomstore byområder?

ntp.sekretariat@vegvesen.no

www.ntp.dep.no

